

delle« wordt opgegeven ¹⁾ — een naam, die ook voorkomt onder de 8 kwartieren, waarmede haar achterkleinzoon, Mr. Pieter van Dam, in de Oude Kerk te Amsterdam begraven ligt — in enkele hiervóór genoemde oudere acten Katharina *Voornen* genoemd wordt, is mij niet duidelijk. *Misschien kan deze of gene belangstellende lezer hieromtrent eenig nader licht ontsteken?*

W. E. VAN DAM VAN ISSELT.

Amersfoort, Maart 1911.

Rectoren der Latijnsche School te Wijk bij Duurstede.

Gelijk in de Middeleeuwen overal door de Kerk werd zorg gedragen voor het onderwijs — getuige de vele klooster- en domscholen — zoo was ook in Wijk bij Duurstede door het kapittel een Latijnsche school gesticht. Tot 1579 was hier rector Mr. Floris van Coolhem, die in het najaar schijnt vertrokken te zijn ²⁾. Tot 1584 vinden wij als zoodanig vermeld den Kanunnik Mr. Gysbert van Schayck, die in dat jaar werd opgevolgd door Mr. Augustinus van Heeckeren. ³⁾

Den 22sten April 1587 werd Mr. Henrick Aertsz. van Boxtel door de regeering der stad aangenomen »tot rector der school voor de jonge jeucht« ⁴⁾. Zijn opvolger werd in 1589 mr. Dirck Victor van Leyden, die op de volgende voorwaarden werd aangesteld:

2 Oct. 1589. Die Regierders hebben aengenomen den persoon van Mr. Dirck Vyctor van Leyden, omme neffens den ondermeyster als rectoor te instrueren de jonge scholieren alhyer in vougen ende manieren als volcht: In den eersten sal denzelfden rector die school-jongeren houden tot alle

¹⁾ Men zie o.a. de genealogie-van Dam bij Ferwerda, die zeer betrouwbaar is en ook haar, in onze familie berustend, portret in olieverf, waarop tot tweemaal (met een wapen) haar eigen geslachtsnaam voorkomt. Zie ook een overeenkomstig portret, doch zonder wapen, in het museum in het Hoogelandspark te Utrecht, afkomstig uit eene collectie Croese, in 1811 te Amsterdam verkocht, en voorkomende in de Icon. Bat. van Moes.

²⁾ Archief Wijk bij Duurstede Eerste Gasthuisrekening.

³⁾ Hist. Gen. Bydr. IV : 262.

⁴⁾ Gemeente-archief Wijk bij Duurstede, Resolutieboek A fol. 11.

duecht, goeden zeden ende eerbaerheit, sulcx in alle scholen es gebruyckelijck ende soeveel hem doenlycken es; — ten tweeden sal hij opsicht hebben op 't gantze schole omme aldaer alsulcke ordre te stellen als tot nutt ende vorderinge nodich sal sijn; — ten derden sal hij toelaten alle byschoolen, die den voornoemden Regierders sullen willen gedogen, mits dat hij altemets sal visiteren in de byschoolen die boucken die zij die kynderen leerende zijn, opdatter gheen boecken worden geleert die reformatie contrarierende, maar derzelfde gelyckformich ofte neutrael; — ten vierden en sal hij anders geen jongens leeren ofte onder hem hebben, dan die Latijn leeren, te weeten die grammatica van buten ofte daerboven, sonder hem te mogen bemoeyen met kynderen 't zij meyskens ofte knechtken lager lerende, met denwelcken hy den ondermeyster sal laten medebewerdden; — ten vyffden sal hij mede gehouden zijn hem op allen Sonnedagen te begheven in der kercke ende aldaer (: voor het luiden van de hoop:) eenige poincten uute heylige schrifture der gemeynthe voorleesen ende eerste opheffen die Psalmen, die men singen sall.

Voor all 't welck voors: staet, die van de Magistraet voernoemt beloofd hebben ende beloven bij dezen, hem jaerlicx ende alle jaer te doen betalen, heffen ende ontfangen eenen gulden van elcx van vyftich scholieren, die onder hem sullen zijn ende het rechte vierendeel van dezen telcken vierendeel jaers, ingaende op Victorisdach — doch naestcommende deses jaers 1589; ende soeverre hij geen vyftich jongens onder hem en heeft in 't getall, beloven die van de Magistraet hem t' sullen suppleren die reste van de penningen totte volle vyftich gl. toe, als zij oick beloven insgelycx denzelfden rectoor t' zullen betalen deur haerluyder ontfanger des last hebbende alles vierendeel jaers d' zomme van XXII gl. mitsgaders in 't geheele jair twee mudden weyts Wycxe maet; sal mede genyeten allen extraordinarisse prouffytten van inganck, hoochtytt-gelt ende keersen met den onderm^r halff ende halff, soe well van dengheenen, die onder hem zijn als onder den ondermeyster respectivelicken. Met expresse restrictie, dat, indien soo wel die van de Magistraat voors als oick den opgemelten rectoor 't eynden jaers begheren ontslaegen t' zijn, dat zyluyden 't zelfde elcx in zijn reguardt sullen mogen ende moeten een vierendeel jaers te vorens malcanderen opseggen. Aldus gedaen

ende belyeft in den stadthuze ten dage ende jare als boven, ter presentie van 't volle gerichte, ende versocht den voornoemden rector hiervan acte, d' welke hem gegonst ende gegeven is.

(Archief Wijk-bij-Duurstede oudste resolutieboek der regeeringe fol. 21 Inv. No. 51.)

Of men zich in den persoon des nieuwen rector had vergist, weet ik niet, maar reeds het volgend jaar 1590 werd hij wederom afgedankt »tegen St. Victors dag naestkomende« en terzelfder tijd werd tot zijn opvolger benoemd Godefridus Nicolai van Rysswyck, op dezelfde voorwaarden als zijn voorganger ¹⁾. Ook deze echter raakte men al weer spoedig kwijt, zooals pag. 31 verso van het oudste resolutieboek ons leert: »Omtrent Paeschen 1591 is Godefridus Nicolai rector gelicentieert... ende in de plaetse van dezelfde aengenomen magister Joannes Polydorus Deldensis voer die jaerlix gaige als voren, ingaende tho Pinxteren naestcomende«.

Den 28sten Augustus 1592 verkreeg van Delden ontslag als rector en werd nu opgevolgd, door Mattheus Stochius, die door zijn oom m' Nicolaus Stochius aan den raad der stad was aanbevolen ²⁾. Nu kreeg de Latijnsche school eenige jaren rust. Tot 1614 toch bleef Stochius het rectoraat waarnemen. Hij had daarbij tot hulp in zijn school een onderschoolmeester. Uit deze post werd 18 April 1597 Gysbert Willemsz. Knyff op zijn verzoek ontslagen. Zijn taak werd bij provisie aan rector Stochius opgedragen.

Den 9^{den} Oct. 1604 werd echter Willem Hermensen van Bommel tot onderschoolmeester benoemd, welke benoeming in 1608 vernieuwd werd. ³⁾ Het schijnt, dat Mattheus Stochius langzamerhand, door het waarnemen van verschillende andere ambten, minder ijverig was geworden in zijn school. Den 26 Febr. 1610 toch werd hem door het stedelijk bestuur aangezegd, dat hij binnen drie maanden als rector moest aftreden, zoo hij niet terstond het rentmeesterschap van het Wijsche kapittel en andere ambten nederlegde. ⁴⁾ Veel zin had echter Stochius hierin niet. Eenigszins vertrouwd hij ook op de goedheid van de vaderlijke stadsregeering, die in zoover dan ook die goedheid toonde, dat niet terstond tot ontslag werd overgegaan, toen Stochius niet aan de voorwaarden voldeed. Den 24sten April 1610 en nog eens op 7 Jan.

¹⁾ Resolutieboek A fol. 25 verso.

²⁾ Resolutieboek A fol. 46.

³⁾ » A » 150 verso en B fol 3—4.

⁴⁾ » B » 12 »

1611 werd hem dezelfde eisch gesteld.¹⁾ En op den 15^{den} Maart werd Stochius wel wederom op nieuw aangesteld, maar nog altijd hield de raad aan dezelfde voorwaarde vast.²⁾ De zaak bleef nu weer eenige jaren hangen, het stadsbestuur dreigde met ontslag, Stochius echter bleef zijn ambten bekleeden. Dit duurde tot 1614, toen den 24 Januari de rector werd ontslagen om zijn niet voldoen aan den gestelden eisch.³⁾ Een half jaar tractement, loopende tot den 28sten Februari werd hem nog toegekend benevens een som van 45 gld. 15 stuivers. Eerst den 27 Juni 1615 werd een nieuwe rector benoemd in den persoon van Cornelis A. Dyckens, doctor in de medicijnen, op een jaarlijksch tractement van 200 gld.⁴⁾

In 1617 was men echter al weer zonder rector, want een resolutie van 14 April zegt ons: Mr. Jan Vyth is bij de Magistraet gestelt om de plaats van den voorgaanden rector waer te nemen, totdat de Stad een nieuwen rector heeft⁵⁾.

Wie nu werd aangesteld, bleef mij onbekend. In 1622 en '23 vinden wij als zoodanig den 2^{den} predikant van Wijk bij Duurstede, Cornelis Leoninus⁶⁾, aan wien echter door de Synode slechts werd toegestaan dat ambt in den hoogsten nood waer te nemen.

Niets vermelden ons verder de resolutiën van het stadsbestuur omtrent zijn school, tot op het jaar 1650. Den 1sten Augustus toch van dat jaar werd de rector Goens beroepen tot predikant op de Schans de Voorn. Hij nam dit beroep aan en trad af als rector. Den 9^{den} December werd tot zijn opvolger benoemd Guilelmus Ipenboom op een tractement van 200 gld. en vrije woning in het klooster. Tevens ontving hij van de kinderen der Syntaxis drie gulden, der Etymologie 2.50 en die daaronder 2 gld. elk trimester⁷⁾.

In 1669 werd bij provisie tot rector aangesteld Dominicus Maris de Boeckholt⁸⁾, in 1680 Willem Spenser⁹⁾.

Eindelijk treffen wij in 1689 aan E. Keldermans, St. Theol. candidatus, die, na sinds eenigen tijd als leeraar in het Latijn aan de

1) t. a. p. fol. 14 verso.

2) » » 16 »

3) » » 34 en 34 verso.

4) » » 38 verso.

5) » 41 verso.

6) Archief van het Aartsb. Utrecht XXIII bl. 149.

7) Resolutiën E fol. 237 verso.

8) » F » 182 »

9) t. a. p. fol. 68.

Wijksche school te zijn opgetreden, tot rector werd benoemd. In 1685 bood hij aan de toenmalige curatoren, Justus Taets van Amerongen, Gerardus Luls, Willem van Essenburch en Petrus Benier, een »series lectionum« ter beoordeeling aan. Hierin wordt opgegeven van uur tot uur wat al wijsheid de leerlingen der Wijksche school werd medegedeeld. En wij mogen zeggen, dat blijkens dit program, de hoogte, waarop het onderwijs stond, niet al te gering was.

den Hoorn (Gr.)

M. J. GASMAN.

Hoe een eeuw geleden adressen in de wereld kwamen.

In de zittingen van den Senaat van het fransche Keizerrijk, den 4^{den} en 12^{den} October 1813, de eene onder voorzitting van de Keizerin-Regentes, de andere onder die van den aarts-kanselier, werd gehandeld over en geprotesteerd tegen den afval van Bernadotte, den zweedschen Kroonprins, van de zaak van zijn vaderland en den afstand van het fransche eiland Guadeloupe door Engeland aan Zweden. Niet minder dan van verontwaardiging daarover werd van onverdeelde trouw der vergadering en des volks, van toewijding aan het Rijk en de regeerende dynastie getuigd.

Ingevolge vertrouwelijke brieven van den minister van binnenslandsche zaken van 7 en 13 October over het in beide Senaatszittingen verhandelde, machtigde de prefect van het departement der Zuiderzee, graaf de Celles, den 17^{den} municipalen raden van Haarlem, Hoorn, Zaandam, Enkhuizen, Alkmaar, Weesp, Amersfoort en Utrecht om te vergaderen en hunne gevoelens van aanhankelijkheid in een vast te stellen adres aan de Keizerin te uiten. De onderprefecten gaven hiervan onmiddellijk bericht aan de maires der genoemde steden (de „goede” steden, waartoe Amsterdam behoorde, mochten deputatiën naar de Keizerin zenden) en zonden vervolgens een ontwerp-deliberatie met model voor het adres. Mocht men den inhoud daarvan niet letterlijk willen volgen, dan mochten de betuigingen toch niet minder hartelijk en vurig zijn.

De raadsvergaderingen werden den 21sten gehouden en de adressen, te Alkmaar, en waarschijnlijk ook elders, geheel overeenkomstig het model, gearresteerd en den 22sten in triplo aan den prefect opgezonden.